

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2009 m. balandžio 24 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

Nr. 16 (846)

20 metų susibūrė prasmingai veiklai

Balandžio 18-ąjį aukotomis šv. Mišiomis Prienų Kristaus Apsireiškimo bažnyčioje prasidėjo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Prienų filialo dvidešimtęjų veiklos metinių paminėjimas. Pavasario nuotaikos vėdini svečiai ir filialo nariai susirinko į Prienų „Ažuolo“ pagrindinę mokyklą prisiminti nuveiktu darbų, pasidžiaugti bičiulių susitikimu ir pasilinksinti. Tylas minutę susikaupti, prisiminti Lietuvos laisvės kovotojus ir iš tévynės išvežtuosius pakvietė renginio vedėja – Silavoto pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja, buvusi Krasnojarsko krašto tremtinė Danutė Skaudickienė. Sužibो keliolikā žvakučių, priminus iškeliausius į Amžinybę veikliausius filialo narius. Žvakelės mirgėjo ir parengtoje parodoje LLKS 1949 metų vasario 16 d. Deklaraciją pasirašiusių partizanų atminimui.

Rodos, pradžia buvo tik vakar, tačiau nuo pirmosios – 1988 m. lapkričio 13 dienos, kai į steigiamąjį „Tremtinio“ klubo susirinkimą buvusių politinių kalinių ir tremtinių susirinko pilnutele šios mokyklos salė, praėjo dvidešimt metų.

(keliamas į 4 psl.)

LPKTS Prienų filialo 20-mečio minėjime skambėjo filialo pirmininkės Dalytės Raslavicienės skaitomas eilės

Mano Mama

Mažas gyvenimas tolimate Sibire

Kuomet prisimenu savo ankstyvąją vaikystę, prieš akis atsiveria pavieniai, lyg fotuotraukose, atmintin išrežę didelio Sibiro miesto, tolimojo Krasnojarsko vaizdai. Plati vandenėja Jenisejaus upė su be galio ilgu ir nežinia kur nutišsusi tiltu. Ispūdinga prieplauka su joje stovinčiais baltais laivais ir iš jų sklindančia trankia muzika. Žalia V. Surikovo gatvė, kurios pavadinimą ir mūsų laikinu prieglobščiu tapusio namo numeri turbūt ilgai nemastęs būčiau tąkamt pasakės ir pažadintas iš gilaus miego. Uždaras, tokia aukšta, kaip man tada atrodė, dangų remiančia, aklina tvora aptvertas dideles kiemas, su tokiais pat aukštatais ir placiais vartais, už kurį išeiti man buvo kuo griežčiausiai tévų užginta. Tačiau uždraustas vaisius, kaip žinia, visada saldus. Tad sykį, nutaikeš progą, atsibodusi kiemo peizažą pajvairinai pro minėtus vartus iškeliaudamas į platuji pasaulį, turėdamas neginčiamai svarbų, populiarame rusiškame posakyje išsakyta

tikslą – save parodyti ir į kitus pasižiūrėti. Kadangi viskas buvo be galio įdomu, tai net nepastebėjau, kaip atsidūrė už kelių kvartalų. Aišku, kelio atgal pats susirasti nesugebėjau. Pamatę tokį „savarankišką vyrą“, aplinkui susispieptė būrelis praeivių. Visiems buvo įdomu, iš kurių atklydės į jų „parapiją“. Štai čia ir pagelbėjo tévų taip puikiai išmokytas gyvenamiosios vietas adresas. Nepraejus né pusvalandžiui buvau parvestas į butą, kuriame ta-

da gyvenome. Na, gal tą patalpą namo rūsyje, turinčią tik vienintelį langą, kurio viršus sutapo su kiemo grindiniu, „butu“ pavadinti būtų kiek ir per skambu, tačiau tada, peržengus gimtajį slenkstį, mano džiaugsmui nebuvo ribų. Vėl nerūpestingai klegédamas ir krykstaudamas toliau virė mažas gyvenimas dideliame kieme, kol vieną beprasidedančio rudens dieną atsisveikinę su kaimynais ir pasiliakančiais draugais, tévai sėdo į traukinį, turėjusiuos pargabenti Lietuvon.

(keliamas į 5 psl.)

Zofija ir Kestutis Balčiūnai su sūnumi Kestučiu Krasnojarske 1961 m.

Sveikiname Motinas

Gegužės 3-ąją pagerbsime Motinas. Prisiminsime Anapilin iškeliausias sengalvėles, Amžinojo Atilsio vietose aplankysime savo gyvybę už Tévynės laisvę paaukojusių Motinas, sveikinsime gyvenimo verpetuose išsisukusias rūpestingasias Mamas ir Močiutes. Padékosime Joms už tai, kad į gyvenimo kelią išlydejo, išmintimi ir atjauta apdalijo. Ir skrisime Joms šiuos žodžius: „Mes visuomet vaikai prie Tavo kojų, Mama!“

LPKTS pirmininkas Antanas LUKŠA,
LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

Teisybė padarys mus laisvus

Balandžio 6 d. Marijampolėje buvo surengta konferencija „Laisvės kovų istorija ugdymo procese“. Konferenciją suorganizavo LPKTS Marijampolės filialas, Marijampolės aps. viršininko administracija ir apskrities Švietimo centras. Dauguma klausytojų – apskrities mokyklų istorijos mokytojai. Pranešėjai: Seimo nariai dr. Arvydas Anušauskas, dr. Arvydas Vidžiūnas, LPKTS tarybos narys dr. Povilas Jakučionis, LR Švietimo ir mokslo ministerijos vyr. specialistas Rimantas Jokimaitis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistenčijos tyrimo centro programų vadovas Dalius Žygelis.

Dalyvius pasveikino Marijampolės aps. viršininkė B. Kažemėkaitė. Kalvarijos gimnazijos mokytojas Algimantas Babeckas ir Šakių „Žiburio“ gimnazijos mokytoja Asta Urbaitienė papaskojo apie rezistencijos laikotarpio istorijos dėstytmą mokyklose. „Pamokų skirta mažai. Tą trūkumą bandoma užpildyti papildoma veikla.“

Pranešimuose apžvelgta, ką bandė ir iki šiol tebebando nutylėti, savaip interpretuoti sovietų „istorikai“. Prieš Antrajį pasaulinį karą turėjome aukšto lygio valstybę. Mokyklos tuomet ugdė patriotus. Viso to netekome – mums labai nepasisekė, pakliuvome tokiam okupantui, kuris net savo pačių tautiecių nesigailėjo. Žmonės buvo beperstojo bauginami. Baimė iki šių dienų nepraejo. Argi gali totalitarinės valstybės propagandai atsispirti paprastas žmogus? Todėl kartais išgirstame: „Be reikalo nevežė...“

Okupantų siautėjimas iššaukė pasipriešinimą. Partizanai buvo vienintelė teisėta valdžia Lietuvoje. Laisvės kovotojai priešiškai sistemą supratė kitaip, nei mes dabar suprantame.

(keliamas į 4 psl.)

Lietuvoje oficialiai pradėta LR Prezidento rinkimų kampanija. Praėjusį pirmadienį Lietuvos nacionalinė televizija visuomenei oficialiai pristatė septynis kandidatus į Prezidento postą – tuos, kuriuose iš 14 pretendentų į kandidatus Vyriausiajai rinkimų komisijai pateikė privalomus 20 tūkst. rēmėjų parašų.

Tai – eurokomisarė Dalia Grybauskaitė, KGB bendradarbės šleifo besikratanti Kazimira Prunskienė, socialdemokratų vadovas Algirdas Butkevičius, paksininkų „vėliavnešys“ Valentinas Mazuronis, tos pačios politinės partijos „Tvarka ir teisingumas“ remiamas atsargos brigados generalas Česlovas Jezerskas, V.Uspaskicho „ginklaneše“ tituluojama Loreta Graužinė, Lietuvos tautinių mažumų remiamas Lenkų rinkimų akcijos vadovas Valdemaras Tomaševskis.

Didžiausią rinkėjų palankumą turinti (bent jau taip byloja išankstinės visuomenės nuomonė apklausos) eurokomisarė Dalia Grybauskaitė į rinkimus eina su iškalbingu moto – „Valstybė patikimose rankose“. Jos reitingai yra tokie aukštū, kad ne viena kitas kandidatas atskirai negali jai sudaryti jokių rimties konkurencijos.

D.Grybauskaitė ‘turi’ ne tik daugumos rinkėjų palan-

kumą. Ją remia ir ne viena politinė partija. Tarp jų – dabar populiarusia ir gausiausia Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai. Jos kandidatūrą paremti ragina ir prof. Vytautas Landsbergis. Atrodo, kad darbštumu, principingumu ir kieta savo pozicijų gynyba pasižyminti eurokomisarė paverčė ir buvusių politinių kalinių bei tremtinių širdis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos filialų žmonės įvairiuose miestuose pastebimai prisidėjo padėdami surinkti šiai pretendentei privalomus 20 tūkst. parašų.

Tai, kad TS-LKD vadovė ir eiliniai nariai tikriausiai neapsiriko remdamis šią kandidatę, aiškėja jau po pirmojo visų kandidatų į prezidento postą prisistatymo televizijoje. Atrodo, kad beveik visos rinkiminės kampanijos ašis ar „vinis“ būsimuose rinkimuose – dabartinės Andrius Kubiliaus Vyriausybės, valstybės kryptingai vedančios iš gilių ekonominės pasaulinės krizės ir nebajančios daryti skaudžius ir nepopularius, iš esmės – būtinus, sprendimus, negailestinga kritika. Išskyrius D.Grybauskaitę, kuri premjero Andrius Kubiliaus nekritikuoją: esą jam, kaip fizikui, „logikos užtenka, ma-

nau, drąsos taip pat“. O laikytis tokios nuosaikios politikos nepopularius sprendimus darančio premjero adresu, kai tuo tarpu visi kiti tik ir darsi, kokį čia smailesni ir aštrresni „įnagai“ prieš jį panaudojus – drąsos ir ryžto, atsakomybės prieš žmones ir save bei principingumo reikalaujanti nuostata. Už tai D.Grybauskaitę galima dar labiau gerbti: atrodo, bent jau drąsos jai tikrai užtenka.

Beveik visi kiti kandidatai, pasinaudodami tuo, kad žmonės sunkiai taikstosi su būtinais Vyriausybės sprendimais, kritikuoją A.Kubilių ir neslepia savo ketinimų kuo greičiau iš jo Kietų rankų išplėsti valstybės vairą. Juokingiausia tai, kad kritikuodami premjerą kandidatai patys siūlo juokingus sprendimus. Pasak V.Tomaševskio, Vyriausybė neturi prioritetų ir jis manantis, kad Lietuvą iš križės išvestų... turizmo skatinimas. Kai visame pasaulyje ekonominė krize sumažino žmonių perkamają galią ir įvairiausias galimybes pramogauti, kartu ir keliauti, jis mano, kad turistinė infrastruktūra išvestų mus iš ekonominės bėdų. Idomu, kaip jis į valstybės biudžetą surinktų trūkstamas milijardines lėšas iš to turizmo...

Nepatenkintas Vyriausybės veikla ir generolas Jezerskas. Tačiau jis į detales nesigilina: paklaustas, kaip ir ką darytų Lietuvoje, beregint atsako, kad pasikonsultuoti, o jau kitoje laidoje atsakysia. Ir taip kiekvieną kartą.

Siaubingai dešiniųjų Vyriausybė puola ir A.Kubilių palaikančią D.Grybauskaitę atakuoją Kazimira Prunskienė. Jos vaidmuo prezidento rinkimuose iš viso keistokas. Iš pradžių buvo manoma, kad už bendradarbiavimą su KGB vis tąsoma K.Prunskienė į prezidento rinkimus išsirošė tik tam, kad vėliau lengviau patektų į Europos Parlamentą. Tačiau dabar susidaro išpūdis, kad ji kandidatuoją tik tam, jog kuo daugiau neigiamos įtakos paskleistą A.Kubilius Vyriausybės vykdomos politikos atžvilgiu ir kuo labiau parankę D.Grybauskaitę.

Loreta Graužinė viešai visiems aiškina esą einanti į rinkimus, nes norinti panaukinti Prezidento instituciją Lietuvoje. Mat ji mananti, kad ši institucija perteklinė ir neveiksminga.

Ne tokios agresyvios, tačiau panašios „pragmatinės“ užsienio politikos laikytuvių ir K.Prunskienė, ir C.Jezerskas, ir V.Mazuronis, taip pat A.Butkevičius bei V.Toma-

ševskis. Tokios pozicijos labai oponuoja su pagrindine Dalios Grybauskaitės išsakyta nuostata, kad užsienio politikoje Lietuva privalo likti ori. Orumas prieš pragmatizmą – įdomi priešprieša.

Pasiklausius visų kandidatų prisistatymų, akivaizdu, kad Dalia Grybauskaitė, atskinėjusi tiksliai, aiškiai, žmonėms suprantama ir ryžtinga kalba, puikiai išmananti ekonominės ir politinės subtilybes, nesileidžianti į smulkius pamastymus ir sentimentalius asmeniškumus, yra tikrai pati vertingiausia ir rimčiausia pretendentė į valstybės vadovo postą. Svarbiausia, kad ji netiesiogiai įkūnija ir daugelio lietuvių norimos „stiprios rankos“ simbolį, nors yra moteris. Jos lytis šiuo atžvilgiu yra net savotiškas plusas: ten, kur savo „stiprią ranką“ siūlęs maskulistas Rolandas Pakšas išrodė kaip potencionalus diktatorius, ji su savo žavia moteriška šypsena įkūnija rūpestingos ir atsakingos moters politikės įvaizdį. „Valstybė stipriose rankose“ – tvirtina jos rinkimų moto. O jei ši politikė dirbtų kartu su TS-LKD pirmininko vadovaujama Vyriausybė, atrodo, kad valstybė tikrai pagaliau atsidurtų stipriose ir patikimose rankose.

Ingrida VĒGELYTĖ

Atiduokime valstybę į stiprias rankas

Pasitaikė, kad šiemet beveik sutapo Lietuvos Respublikos ir Jungtinės Amerikos Valstijų naujų vyriausybų veiklos pirmieji šimtadieniai. JAV nusistovėjusi tradicija 100 pirmųjų dienų susilaikyti nuo naujos valdžios kritikavimo.

JAV politiką lemiančius prezidento rinkimus laimėjo aiški „liberali“ kairė. Rinkimų vajaus pradžioje globalistų statytinis „demokratas“ R. Obama pagal politines pažūras dešiniųjų buvo apibūdintas kaip „truputį dešinėn nuo Lenino“. Jis yra „liberalas“ – taip dabar vadinasi JAV socialistai. Todėl neuostabu „liberalaus“ žurnalo „News Week“ 2009 m. vasario 16 d. viršelyje pamatyti juodą ranką spaudžiančią raudoną su antrašte „Mes viisi dabar esame socialistai“.

Vieno iš globalistų spaudos organo Europoje „Financial Times“ vyriausias užsienio reikalų publicistas Gideonas Rachmanas nesenai esąs parašęs džiaugsmingą straipsnį „O dabar prie Pasaulinės Vyriausybės“.

Nesenai ir šis Lietuvos publicistas rašyje apie globalistų sukeltą pasaulinę eko-

Dvejus „100-dienius“ palyginus

nominę krizę nurodė, jog ir ankšciau sukeltos (per „Federalinę Rezervų Sistemą“) krizės bei jų sprendimai pasireikšdavo dar vienu žingsneliu į pasaulinę valdžią. Šiandieninė krizė – tikras šuolis į pagrindinį, ilgai planuotą tikslą. Nebent, norisi tikėti, krizė iš dalies išejo iš jų kontrolės. Nesenai nurodžiau spaudoje, kad kontrolei atgauti dažnai prasitariama apie „globalinę“ viso pasaulio kontrolę. Ar ne per anksti jie priversti pažadinti tautas?

Gal priversti skubėti su žiniasklaidos palaiminimais krizės „daktarai“ jau pirmajį šimtadienį nacionalizuoją bankus, kitas finansinės institucijas ir net gamybos įmones.

Deja, senokai matome, kad mūsiškiai politologai, politikai ir didieji žiniasklaidos žinsklaidžiai, kaip trys beždžionės, apie kylantį tautos ir valstybių suverenumą naikinančią „pasaulinės kontrolės“ cunamį nei girdi, nei mato, nei tautą įspėja. Laimej, Lietuvos kyla privati savišvietos ir aplinkošvietos banga. Gir-

dėti bruzdėjimas ir kitur Europoje bei JAV. Ne be pagrindo britų premjeras Gorudas Brownas, atrodo, konkuruojantis su R. Obama dėl diktatoriaus posto „Naujojo Pasaulio Santvarkoje“, ištiriškai šūkauja prieš „antiglobalinę“ (savo valstybe rūpinimosi) politiką.

Lietuvoje nekritikavimo šimtadienis buvo paneigtas naujai, menko lipumo koaliciniais klujais suklijuotai Vyriausybei nespėjus atsisesti į valdžios kėdė. Vienas garsiai skambantis eterinės ir popierinės žiniasklaidos žinsklaidis pralaimėti. Tai jų kritiką darone tik nelogiška, bet ir juokinga. Kiek „dešinumo“ beužiktume šios LR Vyriausybės neįtiketinų koalicijos partnerių junginyje, dešiniausias jo ketvirtis dar kartą patvirtino informacijos svarbos nevertinimą. Propagandos tiesai skleisti nebojimu juos seniai kaltina rēmėjai. Ne gana patiemis savo tiesa tikėti. Ne tik siekiant, bet ir būnant valdyje, reikia bent rēmėjus pakankamai informuoti, tačiau nėra net menkiausio spaudos leidinėlio, nėra pa-

naktimis. Ar negalėjo palūkėti? Pasakyk tai gyvybinius operacijų chirurgui. Žinsklaudžiai gal būtų kaltinę Vyriausybę, jei ši nebūtų kibusi į biudžetinį mėšlavežį nuo pirmos atsisėdimos minutės. Dar keistiesnis Vyriausybės kritikavimas už tiesosvietoj melo skelbimą. Esą Vyriausybė „gąsdina“ žmones, „kelia paniką“. Atrodo, kai kam tiesa nervus gadina.

Tai dar kartą įrodo, jog prie diktatūros pripratę kairieji, atsidūrė prieš rinkiminę sistemą, nesugeba kultūringai pralaimėti. Tai jų kritiką darone tik nelogiška, bet ir juokinga.

Kiek „dešinumo“ beužiktume šios LR Vyriausybės neįtiketinų koalicijos partnerių junginyje, dešiniausias jo ketvirtis dar kartą patvirtino informacijos svarbos nevertinimą. Propagandos tiesai skleisti nebojimu juos seniai kaltina rēmėjai. Ne gana patiemis savo tiesa tikėti. Ne tik siekiant, bet ir būnant valdyje, reikia bent rēmėjus pakankamai informuoti, tačiau nėra net menkiausio spaudos leidinėlio, nėra pa-

kankamai „spaudos konferencijų“, kurias patys dešineji kontroliuotų, skirtingai nuo pasirodymų per televizijos laidas, kur lyg prokurorai politiką dažnai tardo neišmanantieji ar nusiteikusieji prieš teisybę. Ne vien Lietuvoje esu matęs žurnalistą, kalbinantį laidos svečią politiką, tačiau pokalbis vykdyt kaltinėti apie pieno ūki (nors žurnalistas pats dar neišrišęs galvosūkio, kokiui būdu juoda karvė duoda balto pieno). Politikai, ypač Seimo nariai, ministrai turėtų gerbti savo postą, gerbdami ir jiems tą postą patikėjusius balsuotojus.

Imtis sunkių, skausmingų reformų viešumoje neparurošus tam dirvos yra tolygu kviečių sėjimui piktžolių priželusioje, nesuartoje dirvoje.

Juk politinė partija siekia valdžios, kuriuo tikslu ji tai bedarytų. Tad laimėti, nors ne visiškai, valdžią neturėtų būti staigmena. Tačiau kaip matome, prie normalių sunčiumų prisideda ne tik koalicijos partnerių skirtinių sapnai, bet dar ir nelaukti įvykiai, šiuo atveju tai yra pasaulinė krizė, todėl „purenti dirvą“ niekada nepakenks.

Vilius BRAŽENAS

Vardan tos Lietuvos

Balandžio 21 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, garbingiausias šalies vadovo pareigas ėjės 10 metų, perskaitė savo paskutinį metinių pranešimą. Tuo pačiu šis pranešimas buvo tarsi atsisveikinimas ir, kaip išreiškė premjeras A. Kubilius, "testamentas Lietuvai".

"Paskutinį kartą savo metiniu pranešimu kreipiuosi į Lietuvos žmones ir Lietuvos parlamentą. Kitais metais šią konstitucinę pareigą atliks jau kitas valstybės vadovas, laikydamasis savo nuostatų ir vertybų hierarchijos, iš savo pozicijų žvelgdamas į įvairius Lietuvos gyvenimo sričių darbą ir ateitį", – tokiais žodžiais pradėjo savo pranešimą V. Adamkus.

"Man teko didelė garbė ir atsakomybė dvi kadencijas – dešimt metų – tautos valia būti laisvos demokratinės Lietuvos Prezidentu. Tai – daugiau nei pusė dvidešimtuosius metus skaičiuojančios vėl atkurtos mūsų nepriklausomos valstybės istorijos. Visą šį laiką kalbėjau ir dirbau kaip liepė širdis, vadovaudamas Konstitucijos normomis ir savo įsitikinimais, siekdamas Tėvynės gerovęs", – sakė Prezidentas.

Nors kai kurie politikai ir politologai pasigedojo pranešime konkretumo, V. Adamkus išsakė savo požiūrį svarbiausiai Lietuvos klausimais. Didžiausiu praradimu jis laiko tai, kad "Lietuvoje nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo, deja, nesusikurė, nesubrendo atvira pilietinė visuomenė, paremta socialine partneryste. Mums nepavyko išlaikyti žmonių bendrystės ir atsakomybės jausmo, kuris Atgimimo metais įkvėpė ir suteikė jiems jėgų atkurti Lietuvą. Todėl kiekvienas pilietis turi sau atsakyti į klausimą, kiek sažiningai prisidėjo ir prisideda prie Tėvynės gerovęs". Tačiau didžiausią atsakomybės naštą jis užkrovė politikams ir sau pačiam, kuriems priekaištavo, kad "nesugebame sutelkti žmonių bendriems tikslams, kad rodome tokius elgesio ir veiklos pavyzdžius, dėl kurių turėtų būti mažiausiai gėda".

Didelę pranešimo dalį jis skyrė šalij užgriuvusiai ekonominėi krizei, tačiau aiškinė, kad ne krizė, o pačioje Lietuvos vykstantys blogi procesai kartina mūsų gyvenimą: Lietuvos pasaulinė krizė ne skėlė, o tik išryškino išsenėjusių problemų, apkartinusia višą Nepriklausomybės dvidešimtmetyj. Jos kilmė aiški ir akiavizdi: bendromis vertybėmis grįsto mastymo ir veiklos stoka. Paprasčiau tarant – moralės nuvertinimas, nustūmimas į gyvenimo paraštes".

Taip pat jis labai daug dėmesio skyrė nusikalstamam

politikos ir verslo suartėjimui ir praktiškai susiliejimui: "Didelį pavoju kelia pernelyg glaudūs politikos ir verslo ryšiai. Akivaizdu, kad šiuos ryšius, pirmiausia – partijų priklausomybę nuo verslo finansinės paramos, būtina kuo skubiau nutraukti. Tačiau įstatymo pataisos, draudžiančios fiziniams ir juridiniams asmenims finansuoti partijų veiklą ir rinkimų kampanijas, dulka Seimo stalčiuose. Todėl turiu dar sykį pakartoti anksčiau metiniame pranešime pasakyti žodžius: gaila, bet Lietuva dar netapo konsoliduotas ir brandžios demokratijos šalimi, o mūsų politinėje santvarkoje pastebimi nomenklaturinio – oligarchinio valdymo bruozai. Keisti tokią padėtį – ypač svarbus ir neatidėliotinas artimiausios ateities uždavinys".

Taip pat jis aptarė pastarojo dešimtmečio Lietuvos užsienio politikos, kurioje jis pats pasireiškė kaip ryžtingas politikas, gaires. "Vadovaudamas Lietuvos nacionaliniai interesais, mūsų valstybė užsienio politikoje įveikė daug sunkesnių iššūkių ir aukščiausiu balu išlaikė moralumo, ištikimybės vertybėms egzaminą". Savo metiniame pranešime jis tarsi skatina ir toliau būti principių tarptautinės bendruomenės nariams: "Keista, tačiau tokia Lietuvos laikysena sukėlė diskusijas namuose: ar mūsų užsienio politika nėra pernelyg idealistinė? Gal geriau Lietuvai „neišsišokti“, patylėti ar tiesiog pasirinkti patogesnį kelią, žadantį geriau patenkinti materialius siekius? (...) Jei Lietuvos užsienio politika atsitrauktu nuo ilgalaičių tikslų ir pamatių vertybų, išduotume Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios Aktų idealus. O nustojus jais tikėti ir pavargus dėl jų kovoti, suvešės vienadienis materializmas, nustebiantis valstybės strateginius tikslus".

Baigdamas jis padėkojovi siems Lietuvos žmonėms "uz tai, kad visus savo tarnybos Jums metus jaučiau Jūsų pasitikėjimą ir paramą. Esu ir būsiu kartu su Jumis".

"Idealų vedama ir vienija ma Lietuva pasiekė savo didžiausius tikslus, dabar privilome įveikti naujus iššūkius, rašydamai naują Lietuvos istorijos puslapį. Tuos įrašus skaitysiančios ateities Lietuvos karto mums atleis už klaidas, bet neatleis už melą. Todėl išdriskime būti sažiningi valstybei, vieni kitiems, patys sau. Rašykime istoriją tiesos ir atvirumo, moralės ir pasitikėjimo kalba. Rašykime darbar, nelaukdami kitos dienos. Dirbkime „vardan tos Lietuvos“.

Ingrida VĖGELYTĖ

Ivykiai, komentarai

Iš tuščio į kiaurą

Keista, bet Europos Sąjungos viršunėse, tiksliau sa- kant, kuriant naujus įstatymus ir rekomendacijas, atsi- randa labai keistū pasiūlymų. Štai balandžio pradžioje Europarlamento sekretoriatas išplatinė savo kūrinį, pava- dintą "Gender neutral language in the European Parliament". Šio kūrinio pavadinimas verčiamas: „Lytiniu požiūriu neutrali kalba Europos Parlamente“. Knygos auto- riai rekomenduoja Europarlamento nariams ir ES valdin- ninkams atsiaskyti tokiu žodžiu, kaip "misis", "madam", "madmuazel", "frau", "sen- jora", "senorita" ir t.t. Suma- nymo autoriai komentuoja, kad tokie kreipinai į moteris yra diskriminacinio pobūdžio. Pabrėžiama, kad parlametarų vyru neskiriama nuo vedusių ir viengungių. O moterims tai primenama kiek-

vieną dieną. Tad kaipgi kreip- tis į moteris rekomenduoja tokį įstatymo projektą sugal- voje "išminčiai"? Atsakymas paprastas – į moteris reikėtų kreiptis pavarde ir vardu.

Taip pat nebevertoti žodžių, kurie baigiasi galūne "man" (vyras). Pavyzdžiu, vietoje žodžio sportininkas (sportsman) vartoti neutralų žodį "atletas", vietoje polici- ninkas (policeman) – polici- jos karininkas ir panašiai.

Europarlamentarai, į ku- riuos kreipesi žurnalistai, prašydami pakomentuoti tokias jų iniciatyvas, nieko ne- atsakė, tik pirštą prie smilki- nio pasukiojo. Taip pat ir pa- rlametarės moterys. Tačiau buvo ir tokiai, kurie tokiomis rekomendacijomis nejuokais pasipiktino. Didžiosios Britanijos konservatorių atstovas Filipas Bredbonas sakė: "Aš gavau šį, panašų į pamfletą,

"kūrinį" ir labai nustebau, kad šios brošiūros publikacija parėmė ir rekomendavo spausdinti ne kas kitas, o pats Europarlamento generalinis sekretorius. Man taip niekas ir neatsakė, kiek kaina- vo parengti ir išspausdinti šią kvailystę, bet manau, kad tai būtų apvali suma eurų. Juk ji išspausdinta visomis oficialiomis ES narių kalbo- mis! Dabar tam europarla- mentarui, kuris kreipsis į moterį "mis" arba "misis" bus galima duoti nurodymą to daugiau nedaryti ir ið- emiai perskaityti kvailas knygos autorių rekomendacijas. Beje, parlamento nariams primytinai rekomenduoja- ma naudoti naujadarus ne tik Europarlamente, bet ir kasdieniniame gyvenime. Tarkim, skrendant lėktuvu atsiaskyti žodžio "stiuarde- sė" ir laužyti liežuvį kreipian- tis į "flight attendant" (per- sonalo darbuotoja).

Maskvos įniršis

Rusijos prokurorai ir ge- nerolai, po agresijos oficialiai okupuoojant nuo Gruzijos at- plėštą Pietų Osetiją ir paskel- bus ją „nepriklausoma valsty- be“, pagal Kremliaus įsakymą sukūrpė dosjė apie nusikals- tamus Gruzijos kariuomenės veiksmus prieš Cchinvalio se- paratistus ir jiems į pagalbą atėjusius Rusijos karius. Rusijos prokuratūros specialusis komitetas paskelbė ir išplatino pranešimą apie Gruzijos kariuomenės įvykdytą osetų gyvenviečių naikinimą pa- naudojant kasetines bombas. Paskelbta, jog taikios osetų gyvenvietės buvo bombar- duojamos 500 kg aviacinėmis bombomis ir kad Gruzijos „agresijos“ metu Pietų Osetijos sostinės Cchinvalio gyven- vietėse bei kaimuose sunai- kinti ir sudeginti 655 gyvena- mieji namai, iš dalies sugriauti 2139 gyvenamieji namai bei kitos patalpos, kuriose gy- veno taikūs osetai. Esą kar- veiksmų metu Pietų Osetiją paliko 36 tūkstančiai taikių osetų, tarp kurių dauguma li- gotų ir pagyvenusiu moterų bei vaikų. Ištrimituota, kad Rusijos specialių pajėgų kariai jau išminavo daugiau kaip 3 tūkstančius minų ir kitokių sprogmenų bei juos su- naikino. Taip pat nuspręsta visais įmanomais būdais kreiptis į ES ir kitas tarptau- tinės institucijas reikalaujant imtis sankcijų prieš Gruziją. Oficialūs Kremliaus pareigūnai pareiškė, jog padarys vis-

ką, kad būtų nubausta tarp- tautiniu lygiu.

Pravartu prisiminti istoriją, ypač griūvant Sovietų sąjungai, jog jau tada Maskva numatė ir vykdė priemones siekdama atplėsti Pietų Ose- tiją nuo Gruzijos. Jau 1989 m. Gruzijos Liaudies fronto pirminkas Nodaras Natadzė pateikė istorinius duomenis apie dedamas pas- tangas skaldant Gruziją pa- naudoti osetus. N. Natadzė priminė ir istoriją. Osetai at- keliavo į Kaukazą nuo Dono stepių dar 18 amžiuje. Tai ira- nėnų kilmės tauta. Carinė Rusija jiems išskyre žemės plotus šiauriau nuo Gruzijos, sovietų valdžia suteikė auto- nomijos teises. Taip ir atsira- do vadinamoji Šiaurės Osetijos autonominė respublika. Iš pradžių osetai su kaimynais sugyveno taikiai ir tik 1918–1921 m., bolševikų pastango- mis, pabandė įtvirtinti sovie- tų valdžią Gruzijos šiaurėje. Tuometinė nepriklausomos Gruzijos kariuomenė pasi- priešino kolaborantams. Vis dėlto 1922 m. sovietams oku- pavus Gruziją, Lenino nuro- dum, Gruzijos teritorijoje buvo įkurtą Pietų Osetijos autonominę sritis. Beje, dar 1906 m. surašymo duomeni- mis, dabartinėje „nepriklausomos“ Pietų Osetijos sostinėje Cchinvalje gyveno tik keturios osetų šeimos. Nors Cchinvalje gyveno mažiausiai 15 proc. gruzinų, nebuv- né vieno vaikų darželio, ku-

riame vaikai būtų ugdomi gruzinų kalba. Griūvant SSRS osetai (pagal nurodymą iš Maskvos) terorizavo ir ko- neveikė gruzinus, blokavo jų gyvenamuosius namus, neleido net pasisemti vandens. Tai buvo 1989 m., kol gruzinai buvo tiesiog išvaryti iš savo gimtujų namų.

Taigi Pietų Osetijos atplė- šimas nuo Gruzijos buvo vy- domas nuo pat 1989 metų. Ir galė gale įvykdytas sukuri- pant „nepriklausomą“ Pietų Osetijos valstybę, kurios vy- riausybė vykdo visus įsaky- mus ir nurodymus, plaukian- čius iš Kremliaus. Deja, tos vyriausybės nepripažino netegi Baltarusiją, kad ir kokį milži- nišką spaudimą Minskui darė Maskva. Beje, Europos Są- junga jau ne kartą nedvipras- miškai užsiminė, jog Abcha- zijos ir Pietų Osetijos „nepri- klausomybės“ nepripažini- mas – viena iš salygų Baltaru- sijai būti pakwestai dalyvauti ES programoje „Rytų partnerystė“. Pasak Rusijos komentatorių ir politologų, tai kerštas Maskvai už sukelta karą paremiant Abchazijos ir Pietų Osetijos marioneti- nius režimus. Gegužės 7 d. Prahoje bus oficialiai pa- skelbta Rytų partnerystės projekto vykdymo pradžia ir įvyks projekto partnerių Azerbaidžano, Arménijos, Baltarusijos, Gruzijos, Moldovos, Ukrainos ir ES viršu- nių susitikimas.

Jonas BALNIKAS

2009 m. balandžio 24 d.

(atkelta iš 1 psl.)

Žinoma, nepamiršo ir manęs. Kokia tai buvo įsimintina, kupina dar ne patirtų įspūdžių kelionė! Pustrečios paros per neaprēpiamus Sibiro plotus lėkės ir perskrodės Uralo kalnų masivą traukinys atbildėjo į Maskvą. Iš vagono lipti kategoriskai atsisakiau, visomis man žinomomis formomis protestuodamas, kad per trumpai važiavome... Deja, mano protesto nėkas nepaisė, nes tėvai jau dairėsi kitu, į Vilnių vyksiančio traukinio. Po nepilnos paros pasiekėme ir jį. Čia atvykės jokių pretenzijų neberekškiau. Priešingai, matydamas Vilniaus perone išgirdus lietuvišką kalbą, iš susijaudinimo pravirkusių mamų, ją raminau pats: "Mamytukai, neverk..." Tada man buvo truputį daugiau nei treji.

Ypatingas dvasinis ryšys

Greitai lėkė saulėtos vaikystės varas bei nuostabios šaltos, sniegutatos žiemos gražiame Žemaitijos miestelyje Kvėdarnoje, kur susiradę darbą ilgam apsistojo tėvai. Čia baigiau vidurinę mokyklą, iš čia išvažiavau studijuoti į Kauną, vėliau į Vilnių. Vi-sada, kai man buvo sunku ir kuomet ateidavo šviesios gyvenimo akimirkos, žinojau, kad šalia manęs yra pui-kus ištikimas draugas, pagalbininkas ir patarėjas – mano Mama. O paskui jos nebeliko...

Mano dvasinis ryšys su motina Zofija Venskute-Balčiūniene buvo stiprus ir betarpiškas nuo pat mažų die-nų. Kaip nebūtų keista, tik jos padedamas ir patariamas vieną saulėtą savo vaikystės pavasarį sukaliau pirmajį inkilą varnénams ir kai į jį išskraustė bei pradėjo savo dainelę švilpauti lauktasis įnamis, nuoširdžiai džiaugė-més abu. Ir vėliau, nusitvėrės plakut-ką ar pjūklelių visada patarimo pasi-klausti irgi lėkdavau pas ją.

Būdamas vaikas, mégau vartyti iš Sibiro tévų parsivežtus, tamsia me-džiaga aptrauktus, su spalvotais siū-lais ant viršelių išsiuvinėtomis gélėmis, albumus. Ypač žavėdavausi vien-nu, kuriame buvo surinktos mamos draugų lageryje pieštos ir jai dovanotos atvirutės. Ten buvo ir mamos, tu-rejusios neabejotiną dailininkės talen-tą ir puikų spalvinį skonį, pieštų dar-belių. Iš to albumo sklisdavo kažko-kia nenusakoma šiluma, kuri dar labiau mus siejo.

Dažnai vakarais ji pasakodavo ne-sočios, bet laimingos savo vaikystės nutikimus ir aš mintimis nusikeldau-ju tą tolimą, man tada atrodžiusi visa-da saulėtą tarpukario Lietuvos kaimą su pilnomis žydičių gélių pievomis ir mažu nameliu ūksmingos girių pa-kraštyje, glaudusiu gausią šeimą. Su meile prisimindavo muzikalias ir gra-žiai dainuojančias savo seseris. Ypač jai mielį ir artimiausią iš jų – Graži-ną, savo partizaniškos jaunystės draugę ir pagalbininkę.

Ryšininkė

„Mama, ar jūs buvote laimingi, juk neturėjote televizoriaus, tiek daug žaislų, kaip mes, gal niekada vaikystėje neragavote ledų?...“ – kartais klausdavau.

„Mes buvome labai laimingi, – at-sakydavo mama. – Mes mokėjome džiaugtis tuo ką turėjome, mes mylė-

Zofija Venskutė

jome savo Tėviškę ir laisvę.“

Deja, tas saulėtas jų vaikystės ir jaunystės dienas užtemdė Antrojo pasau-linio karo dūmai, kruvinojo pokario ne-tektys. Antrą kartą Lietuvą užgriuvus raudonojo tvano bangaijos buvo jau ne-be vaikai. Toms jaunoms, anksti su-brendusioms panelėms teko tvirtai ap-sispręsti, su kuo ir kur pasukti.

Geriausiai kaimo ir apylinkių vaiki-nai, nepakėsdami aplink siautėjančio smurto, trémimų, savivaliavimo, ryžtingai émę ginklus ir traukė į mišką. Merginos kiek galėdamos juos rémē ir padėjo. Zofija ir jos mylimiausia se-suo Gražina rinkosi tą patį kelią. Be galio sunkų ir pavojingą. Jos tapo Kęstu-čio apygardos Šalnos tévūnijos (Bu-tigeidžio rinktinė) partizanų štabo ryšininkėmis.

Mažas namelis Puželių kaimo gi-rios pakraštyje nuo dabar jau glaudė ir maitino ne tik gausią šeimą, bet ir pailsėti užklydusius vaikinus iš miško. Partizanai iš šių namų niekada ne-išeidavo alkani. Cia jie būdavo pavalgy-dinami serės paruoštu karštu mais-tu, kurio didelei šeimai ir taip niekada nebuvo per daug. Zofija ir Gražina skalbė partizanų drabužius, pata-lynę. Ne vieną kartą, nebijdamos ga-limų kratų, tik joms žinomais adresais nuvykdavo į Tauragę, Raseinius, pa-imdavo vaidstus, tvarsliavą ir gudriai apeidamos pasaluojančios NKVD ka-riuomenės bei stribų postus, visą tai pristatydavo į girią. Ne kartą Zofijai teko pristatyti įvairią informaciją iš vieno partizanų būrio į kitą. Vykdy-dama šiuos pavedimus yra keletą kartų pakliuvisi į stribų ir kareivių vy-kodus mis̄kų siautimus. Tada kartu su partizanais teko slapstyti Lomių bei Batakių bunkeriuose, kai virš jų ieškodami vaikščiojo kareivai. Taip pat jai teko dalyvauti partizanų susi-rémiuose, kautynėse su NKVD ka-riuomenės daliniais.

Vieną vėlį 1950 m. sausio vakarą į Zofijos tévų sodybą, ruošdamas są-lygas ir vietą partizanų grupės susiti-kimui, užėjo jų žvalgas J. Gružinskas, slapyvardžiu Kęstutis. Beeinanti į šią

Mano Mama

sodybą pastarąji užmatė negera akis – kaip vėliau kaimė buvo kalbama, toje apylinkėje gyvenęs jaunas vyras Ka-minskas. Pasibalnojęs arkli jis nušuo-liavo į Skaudvilę apie matytą partiza-ną pranešti čekistams. Vos spėjus Kęstutį pavalyginti, Zofijos mama méniesienoje pastebėjo pamiske sél-i-nančius baltais apsirengusius vyrus. Moterys puolė plauti indų, o Kęstutis, iššokęs per langą, bėgo netoli ese-augusių krumų link. Prasidėjo inten-syvus šaudymas. Kulkos kapojo namo sienas. Viena jų į petį suzeidė parti-zaną, tačiau šis, numetęs milinę ir planšetę, laimingai pabėgo. I trobą iš-veržę kareivai padarė kratą. Nors nieko įtartino nerado, vyresnišias seseris: Zofiją, Gražiną, penkiolikme-tę Birutę, ir jų mamą Bronislavą išsi-vedė į Skaudvilę, o iš ten – į Tauragę. Né viena tardoma neprisipažino apie namuose apsilankiusi partizaną, tad po kelių dienų, nesant įrodymų, jas paleido. Šis įvykis neišgąsdino drąsių merginų. Šeima ir toliau kiek galé-dama rémē Laisvės kovotojus.

Tu pačiu metu pavasarį jų troboje vyko partizanų vadų susitikimas. Jie nusprendė čia praleisti ir kitą dieną. Sargybiniai pasiruošė galimam mūšiui. Troboje ant aukšto pasistatė kul-kosvaidį, per žiūronus budriai stebėjo apylinkę, o Zofijos mama ir sere-rys dirbdamos ūkio darbus žvalgėsi, ar neateina nepageidaujami asmenys.

Partizanų paprašyta Zofija ne kar-tą klijavo atsišaukimus Skaudvilėje ir Tauragėje. Daugelį kartų ji siuntė į Si-birą išvežtiems partizanų artimie-siems maisto produktų.

Ypač drąsus ir pasiaukojantis jos žygdarbis buvo partizano Zenono Pauliko, slapyvardžiu Klajūnas, slap-tas brolio vaikų pargabenimas iš trem-ties Tiumenės srityje.

Idomu tai, kad iš Vilniaus į Mask-vą skrisdama lektuvu, greta sedėda-ma ji susipažino su rašytoju A. Žukausku-Vieniuoliu, kuris, sužinojęs kelionės tikslą, jai visokeriopai padé-jō. Maskvoje surado nakvynę, pasam-dė taksi, kad aprodytų miestą į parū-pino bilietus tolimesnei kelionei, pra-šydamas, kad grįžusi jam parašytų į Anykščius. Ji tai padarė. Rašytojas jai atsakė malonių laiškučiu. Rezistenci-neje veikloje, pagal patėvio B. Liekio pavardę, partizanams ji dar buvo ži-noma kaip Zofija Liekytė. Aktyviai išitraukus į Kęstučio apygardos par-tizinanę veiklą, jai buvo suteiktas Ži-butės slapyvardis.

Išduoti

Kruvinoji Laisvės kova užsitiesė ne vienerius metus. Pasalose, kautynėse, vienas po kito žuvo arba nenorėdami gyvi pasiduoti priešui susisprogdinda-vu bebaimai jos draugai, pažiūstami. Negalestingai retėjo Laisvės kovoto-jų gretos, o ji tebedirbo tą sunkų, ali-nancią pavojingą darbą dėl savo Té-vynės, savo laisvės. Lietuvos laisvės kovų sajūdyje prasidėjo išdavystės.

Ir štai po daugelio metų ašvėl betar-piškai „bendrauju“ su savo jau mirusia Mama, Lietuvos Ypatingajame archyve vartydamas jos ir kitų dylikos bendra-žygių baudžiamają bylą Nr. 19860/3. Devynios storos knygos. Kiekviena po

350–400 lapų. Ilgai ruošiaus šiai misi-jai. Tačiau atvertus pirmąjį bylos tomą apémė nenusakomas jausmas.

Kiek daug kančios, skausmo, krau-jio, ašarų sugerbę sie bylos lapai. Kaip nedrąsu prisiliesti prie popieriaus, kurį lietė budeliai ir jų aukos. Tardy-mų protokolai. Tardytojų užduodami klausimai, tardomujų atsakymai. Kas slepiasi tarp eilučių? Skausmas. Ištisa jūra skausmo, ašarų, pažeminimo. Mu-šamujų riksmai ir kraujas. Už ką visa-tai? Už meilę ir atsidavimą Tėvynei, sa-vo kraštui, kalbai ir laisvei.

Bylos lapuose virtinė pavardžių. Viena jų – išdaviko, pakliuvusio į em-giebistų nagus ir tapusio Judu...

Toliau vartau minėtos bylos lapus ir mintyse matau juos visus trylika 1951 m. sausio 16 d. įvedamus į teis-mo salę Vilniuje, kur teisėjų kreisluo-se sėdi išdidūs sovietinės justicijos kariniai teisėjai, atstovaujantys Pabal-tijo karinį tribunolą. Ir štai tie tryli-ka. Išsekę, daugelį dienų kalėjimo rū-siuose be saulės šviesos laikyti, mušti iki sąmonės netekimo, kankinti kar-ceriuose, gnuždyti dvasiškai ir psichologiškai. Ir galų gale atvesti į teismo farsą, į pasityciojimo iš tiesos ir teisingumo spektaklį, surengtą dar vienai, paskutinei kankintojui ir bude-lių pramogai... Mano žvilgsnis kryps-ta į vieną trapią mergaičiukę, kuri, praęjus eilei metų, taps mano mama. Kaipgi elgiasi ji, toji gležnute jaunu dienų romantikė?... Ar ji verkia, ar bi-jo teisiamųjų suolą apspitusių sargy-bos kareivų ir savimi pasitikinčių tei-sėjų? Ne, jos akys žaižaruoja ir dega lyg partizanškos jaunystės laužai, lyg kruvinuių laisvės mūšių pašvaistė. Ji žvelgia budiliams tiesiai į akis, lyg ne ji, o patys teisėjai būtų teisiami. Jivie-nintelė iš visų trylikos atsisako advo-kato pagalbos ir ginasi, tiksliau, nesi-gina, o kaltina pati: „Aš buvau nusi-teikusi prieš sovietinę valdžią ir samon-ingai kovoju už nacionalinę Lietu-vos nepriklausomybę, už savą valdžią ir savą tvarką joje. Aš sąmoningai pa-laikau partizanus ir neprašau sau ma-lonės ar pasigailėjimo. Jūs esate oku-pantai ir neturite teisės mūsų teisti...“ Teisėjai sutrikę. Sekretoriaujantis ty-loje protokoluoją taip įžiliai drąsiai pasakyti, jau Laisvės kovų istorija tapusius žodžius. Atsitokėjės proku-roras prašo mirties bausmės. Tribu-nolas skiria 25 metus katorgos ir dar penkerius tremties.

Nepalaužta dvasia

Po lageriuose praleistų metų, su-gadinta sveikata, bet nepalaužta dva-sia, Zofija sugrįžo į Tévynę. Buvo ru-duo. Besibaigiančio rugsejo saulė mir-gėjo geltonuose Tėviškės kaštonų la-puose, kai Zofija ir Gražina verkė vie-na kitą apskabinusios.

Metų bėgo, jos susitikdavo vėl ir vėl. Iki išnaktų kalbėdavo, juokdavo-si, dalydavosi savo partizanškos jaun-ytės prisiminimais. Ir paverkdavo, prisiminusios Jaunutę, Klajūną, Skau-tą, Pušelę, Kęstutį, Perkūną, Aušrelę, kitus jaunuosius Žemaitijos krašto did-vyrius, savo draugus. Iš džiaugsmo jos verkė, kai atgimus Lietuvai Gedimino pilies bokštą pakilo Trispalvę.

Tai tokia, gal kiek nepaprasta, paprastos kaimo mergaitės, gyvenu-sios sudėtingu mūsų tautai laikotar-piu, istorija.

Kęstutis BALČIŪNAS

Mano gyvenimas – netrumpas išmėginimas

1944–1953 metų įvykiai palietė daugelį likimų. Kiekvienas žmogus tai išgyveno vis kitaip, patyrė daug kančių. Onutė Šalčiūtė, 1943-įjų Kauko mokytojų seminarijos 2-osios laidos absolventė, 1945-aisiais išitraukė į rezistencinį judėjimą. Tapo partizanu ryšininkė. „Partizaniniame judėjime dalyvavę žmonės aukojo dėl Lietuvos ateities, dėl kitų žmonių ramaus gyvenimo,“ – atsiduso Onutė Šalčiūtė-Buivydienė ir ēmė pasakoti savo istoriją.

„Buvaus suimta Kaune 1948 m. sausį, kaip Kauno 25 kuopos ir Taurio apygardos štabo ryšininkė. Areštuota ankstų žiemos rytą – ruošiantis darban, į Kuzmos gatvės 5-ojo namo buto duris pasibeldė MGB. Buvaus sekama apie pusantį metų, bet „neiššifruota“. MGB nežinojo tikrujų mano duomenų, tuo labiau slapyvardžio Anuška.

Pirmiausia buvaus uždaryta Laisvės alėjoje buvusio saugumo rūsyje – vienutėje, kurioje nebuvo galima nei gulėti, nei sėdėti – tik stovėti. Šioje vienutėje mane uždarė trims ar keturioms dienoms. Visa laimė, kad turėjau duonos kriauskli. Tardyti dažniausiai vedavo naktimis, mat tokia buvo sovietų metodika. Retkarčiais gaudavau kokį siuntinėlį. Paprastai iš artimųjų gautą siuntą kaliniai dalydavosi su kitaikameros draugais.

Buvaus tokia silpna, kad alpdavau keli kartus per savaitę. Galvoje „triūsė“ utėlės, nuo nervinio išsekimo kūnas nuėjo pūslėmis, bet vietiniai gydytojai gydė nuo niežų.

Viena paguoda buvo išmokti Morzės abécélé – kalinių kalbą ir susikalbėti su kalėjimo draugais už sieinos. Sią abécélę moku ir dabar.

Po devynių mėnesių saugume buvaus perkelta į A. Mickevičiaus gatvėje esantį kalėjimą. Vežė uždaroe mašinoje, pro mažą plyšelį su grotomis stebėjau begelstančius medžių lapus. Tie gelstantys lapai tarytum atspindėjo auksinius saulės spindulius. Kartu su tuo vaizdu, kurį pamačiau per kalėjimo mašinos plyšį, pajutau mane apimantį keistąjausmą: turiu išsaugoti nors truputį vilties ir optimizmo... Negaliu pasiduoti... Negaliu palikti šį grožį. Dar pasidžiaugsiu juo, nepaisydama, kad daugybė kančių manęs laukia... Aš išgyvensiu!

Tik nuvežtą mane pristatė vyresnysis. Įtempė į kabinetą, kuriame sėdėjo trys vyrai. Jie perskaitė Maskvos nuosprendį – 10 metų kalėjimo pagal 58 str. 1A punktą.

Greitai buvaus perkelta į Vilnių, Lukiskių kalėjimą. Ten ruoše vežti į lagerius. Drauge su likimo broliais keliamome apie pusantromėnesių užkal tuoose gyvuliniuose vagonuose. Kazachstane mus išlaipino Karabaso persiuntimo punkte. Buvome „surūšiuoti“: darbingi ten, nedarbingi kitur. Aš patekau į lagerį „Spask“. Vėliau jis pagarsėjo kaip Kazachstano invalidų lageris, kuriame kalėjo apie 10 tūkstančių žmonių. Po dviejų mėnesių iš invalidų lagerio mane perkėlė į kitą.

Dirbau płytų fabrike. Šiame fabrike septyni žmonės per pamainą pagamindavo iki 20 tūkstančių płytų. Tai buvo sunkus vergo darbas. Silpnėsių plaučių žmonės per tris mėnesius susirdavo tuberkulioze.

Tokiame lageryje Onutė Šalčiūtė-Buivydienė išbuvo penkerius su puse metų. Mirus Stalinui, palengvėjo politinių kalinių buitis, pasikeitė prižiūrėtojų elgesys... Toliau tėsė pasakojimą Onutė:

„Galėjome gauti ir rašyti kiek norime laiškų. Iki Stalino mirties nešio-

me, į laisvę išėjusioje lietuvių Jurgelevičių šeimoje. Jurgelevičius dirbo anglies šachtoje kalviu, žmona šeimininkavo namuose. Jo pastangomis mane, vienintelę lietuvių, įdarbino anglies šachtoje elektrovežių užpildymo cecho meistre. Sactha buvo pavojinga, apie 170 metrų gylio. Cechas buvo viršuje.

Po dviejų su puse mėnesio atėjo patvirtinimas, kad mama tikrai nebe trempyje. Man išdavė pažymėjimą su teise grįžti į Lietuvą, Kauną, ir pigiausia bilietą kelionei traukiniu. Teko palikti darbą. Šachtininkai su manimi atskaitė. Buvo patenkinti mano darbu ir pasiūlė grįžti, pažadėjo laikyti darbo vietą tris mėnesius.

Popenkių parų kelionės atsidūriau Kaune. Nuo suėmimo prabėgo daug laiko. Lietuvą paskutinį kartą mančiau prieš aštuonerius metus. Išlipusi iš traukinio pabučiavau žemę. Kaip dabar prisimenu – Kaunas kvepėjo pavasariu. Atbudimu. Jaučiau, kad nuo šios minutės turi viskas pasikeisti: privalaus tarytum atginti iš naujo.

Atsikittiniu transportu patekau į tėviškę. Aplink lyg viskas nauja. Buvaus labai susijaudinusi. Atvėrus tėviškės vartus pirmas pasitiko lomas šuo. Jo manymu, aš – svetima.

Vakare suėjo visi artimieji, iš Kauno atvažiavo brolis su žmona. Ją pamačiau pirmą kartą. I ši susitikimą taip pat atėjo sesuo su vyru, pusbrolis. Visi vaišinomės. Mégavausi sočiaiši mamos gamintais pietūmis. Tą vakarą verkiau – širdi spaude, riedėjo didelės laimės ašaros. Po

šio susitikimo pajutau, kad atgal niekada nebegrišiu. Visi artimieji, draugai stengési kiek įmanydami padėti: aprenge, moraliai palaiké. Prasidėjo pirmoji vasara tėviškėje.

Prisimenu vieno kalinčio draugo pasakyti žodžius: „Mirtis – didžiausia palaima. Žmogus turi jos trokštį. Jeigu gyvenimas – bausmė, reikia laukti jos pabaigos, jei išmėginimas – prašyti, kad būtų trumpas“. Sédėdama čia suvokiu, jog mano gyvenimas buvo išmėginimas, tačiau ne trumpas. Turbūt su Dievo ir stiprios dvasios pagalba ištveriau. Esu dékinga brolio šeimai – jų déka radau vietą gyvenime. 1957 metų pavasarį ištekėjau už buvusio kalinio. 1958 m. rudenį gimė duktė.

Kalėjime politiniai kaliniai buvo labai vieningi, vieni kitzus palaikéme. Tėvynės, savujų ilgesys mums suteikė vilties. Iškildavo begalė klausimų: ar kada nors pamatysime savus, Lietuvą? Už ką mes čia? Nejaugi noras gyventi laisvam turi būti užpildytas galybe kančių? Gyvenome tikėjimu. Švenčių metu, kai ant stalos būdavo tik duonos ir cukraus, visi dainuodavome lietuviškai...

Net dabar, po 44 metų, čia, Lietuvoje, dažnai šluostau ašaras. Prisiminimai gyvi stovi akyse, jie niekuomet neišnyks...

Onutės ŠALČIŪTĖS-BUIVYDIE NĖS prisiminimus užraše Justina ŠALČIŪTĘ

Ne už kalnų Žalgirio pergalės jubiliejus

(atkelta iš 4 psl.)

Ekslibrisą esu linkęs laikyti prieglystančiu lyrikos kūriniu – eileraščiu, išreikštamu mažosios grafikos kalba. Dailininko knyga „Kaip sukurti ekslibrisą“ pasirodė 2008 m. Joje pateikiama dalykiški patarimai moksleiviui, pradedančiam grafikui, parodų rengėjui, dailės gerbėjui ir ekslibrisų kolekcininkui.

Sovietmečiu su Jubiliatu ir kitais ekslibrisininkų klubo nariais teko rengti ekslibrisų parodas ir konferencijas Jonavoje. Šiuose renginiuose dalyvaudavo ne tik Lietuvos dailininkai, bet ir latviai, estai, lenkai, ukrainiečiai, rusai, moldavai kūrėjai. Sovietmečiu ekslibrisai dažniau ir lengviau prasmukdavo per „geležinę uždangą“ negu kiti meno kūriniai. Tokiu būdu būdavo palaikomas tam metui būdingas kultūrinis ryšys su Vakarų pasauly.

Knygos autorius pažymi, kad kluobu narių iniciatyva per pastaruosius dvidešimt metų buvo surengtos tarpautinės konkursinės parodos „Vilnius – metropolis Lituaniae“, „Žalgiriui – 580“, „Sakralinis ekslibrisas“, „Gediminui – 650“, „Catechismus – 450“, „Lietuvos mokyklai – 600“, „Baltijos kelias – 89“, „M.K.Čiurlioniu – 125“, „Adomui Mickevičiui – 200“ ir daugelis kitų.

Pagerbt istorinių įvykių ir garbias asmenybes

Kai garbusis Jubiliatas įteikė man savo kūrybos ekslibrisą Žalgirio mūšio tema, čia pat švystelėjo mintis – juk ateinančiai sukanka 600 metų Žalgirio pergalėi. Jungtinė Abiejų Tautų kariuomenė su talkininkais, vadovaujama Vytauto Didžiojo, pasiekė istorinę pergalę, nulėmusią valstybės likimą. Gerai žinoma, kad jau antras dešimtmetis vilkinamas sostinės Lukiskių aikštėje paminklo visų amžių Lietuvos Valstybės gynėjams sukūrimo klausimas. Atrodo nerealū tikėtis, kad sunkmečio sąlygomis kur nors Vilniuje, Kaune ar prie Kryžkalnio rasis paminklas, skirtas Žalgirio mūšio jubiliejui pažymeti. Galbūt Vyriausybė ras būdą, kaip Lukiskių aikštės gėdą užgesinti, galbūt...

Tačiau visiškai įmanoma nelabai delsus paskelbtis ekslibriso konkursą „Žalgirio pergalėi – 600“. Reikėtų numatyti, kuriems pasižymėjusiems pareigūnams, aktyviai dalyvavusiems Lietuvos kariuomenės, Savanorių pajėgų, šaulių sajungos atkūrimo darbuose, taipgi ir partizanams – kariams savanoriams, žinoma, ir karinių misijų dalyviams, bus siūloma sukurti ekslibrisus. Derėtų pakviesi dalyvauti konkurse ne tik Lietuvos dailininkus, bet ir užsienio šalių grafikus. Savaime suprantama, savigynos ir Laisvės kovos tradicijų puoselėtoja Krašto apsaugos ministerija tikriausiai neliks nuošalyje. Manau, kad dalykiniai jubiliato A.Čepausko patarimai, organizuojant tokį konkursą, labai praverstų.

Edmundas SIMANAITIS

Onutė Šalčiūtė, grįžusi į Tėvynę

Onutė Šalčiūtė-Buivydienė tarp artimųjų

jome bylos numerj ant nugaros, krūtinės ir sijono apačios, vėliau juos nūmė. Po sunkių darbų nemažai lietuvių merginų pateko į ūkio darbų lagerį. Dėl sveikatos negalejau dirbtį lauko darbų, tad buvaus įdarbinta barako valytoja. Po septynerių metų lageriuose atsirado galimybė nusipirkti vaisių – slyvų, arbūzų, melionų. Daugiau nei septynerius metus išgyvenau neragavusi pieno produktų, o ką jau kalbėti apie mėsą...

1956 m. pradžioje pradėjo peržiūrinėti bylas ir už gerą darbą išleisti į laisvę. Tarp laimingųj buvaus ir aš. Mano byloje buvo išrašyta, jog mama tremtyje – Irkutskė, Sibiro Usolėje. Tačiau ką tik buvaus gavusi laišką, kad ji jau Lietuvoje. Pranešiau apie tai viršininkams. Į Irkutską netoli lagerio buvusiame kai-

Skelbimai

Balandžio 25 d. (šeštadienį) 11 val. Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjungos salėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks LPKTS XVI ataskaitinė suvažiavimas.

Balandžio 26 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) įvyks Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjungos **Klaipėdos filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija**. Bus galima sumokėti nario mokestį ir užsiprenumeruoti „*Tremtinį*“. Turėkite nario pažymėjimą. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Balandžio 30 d. (ketvirtadienį) minėsime Plieno rinktinės vado **Juozo Petrausko-Laimučio** ir partizano **Jurgio Rubiko-Koto 60-ąsias žūties metines**. Minėjimas įvyks 13 val. Alantos vidurinėje mokykloje. Po to bus aukojamos šv. Mišios Alantos bažnyčioje ir šventinamas kryžius Padegsnio kaimė. Kviečiame dalyvauti.

Balandžio 30 d. (ketvirtadienį) 17 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks Motinos dienos minėjimas. Koncertuos R. Vaičekonio vokalinė grupė. Kviečiame dalyvauti.

Ar tas partizanas?

Visi žinome, jog bégantis laikas ištrina iš atminties įvykius, jų datas ir aplinkybes. Deja, taip pat yra užmirštami net praeities bendražygiai veidai. Kauno rezistencijos ir tremties muziejuς gauna skirtingų žinių apie publikuojamą nuotraukoje įamžintą partizaną. Ilgą laiką manyta, kad nuotraukoje yra užfiksuotas Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracijos signataras, Prisikėlimo apygardos štabo viršininkas Bronius Liesys-Naktis (1922–1949). Kažkada jis buvo atpažintas būtent šioje nuotraukoje, bet galbūt tuomet padaryta klaida. Todėl yra pats laikas tai patvirtinti ar paneigti ir tuo pačiu atkurti istorinę teisybę. Tik jūsų deka, skaitytojai, mes galime tai atlikti. Ar atpažištate šį partizaną? Turinčiuosius kokios nors šį faktą patvirtinančios ar paneigiančios informacijos labai prašome kreiptis į Kauno rezistencijos ir tremties muziejuų adresu: Kaunas, Vytauto pr. 46. Tel. (8 37) 323 179. Iš anksto dėkojame už bendradarbiavimą.

Rugsėjo 28–spalio 6 d. kviečiame į piligriminę pažintinę kelionę Fatima – Portugalija (léktuvu).

1 diena. Skrydis Vilnius–Lisabona.

2 diena. Aplankysime Belemo bokštą, Šv. Jurgio tvirtovę, Šv. Jeronimo vienuolyną, senajį Alfamos kvartalą.

3 diena. Lisabona–Evora–Fatima. Vyksime į Evorą. Pakeliui aplankysime Karališkuosius Keluso rūmus – XVIII a. baroko architektūros paminklą. Ekskursija po Evorą, aplankysime XII a. katedrą ir unikalią koplyčią, kurią pranciškonų vienuolių pastatė iš 5000 žmonių kaulų. Tomare aplankysime vieną didžiausių Portugalijos vienuolynų, kurį XII a. pradėjo statyti tamplieriai, gindami valstybės sienas nuo maurų.

4 diena. Fatima – viena švenčiausiu vietų pasaulyje. 1917 metais nuo gegužės iki spalio – šešis kartus Dievo Motina pasirodė trims vaikams: Liucijai, Pranciškui ir

Jacintai. Šioje Dievo Motinos apsireiškimo vietoje 1951 metais buvo pastatyta Rožinio bazilika, talpinanti per 30 tūkst. maldininkų.

5 diena. Fatima. Kryžiaus kelias. Aplankysime Dievo Motinos pasiodymo vietą. Vakare dalyvausime maldinėjo Rožinio procesijoje.

6 diena. Fatima–Koimbra–Aveiras–Portas. Ekskursija po buvusią Portugalijos sostinę Koimbrą. Aplankysime 1290 metais įkurtą šalies universitetą, senają romaniskąją katedrą, XII a. „Santa Cruz“ vienuolyną. Vyksime į Aveirą, vadinamą Portugalijos Venecija, paplaukiosime laiveliu. Vyksime į Portą.

7 diena. Portas. Ekskursija po antrajį šalies miestą Portą. Aplankysime šv. Pranciškaus bažnyčią, Porto simbolį – 78 m aukščio „Cerigos“ bokštą, Porto katedrą–tvirtovę. Laivu persikelsime į kitą Doro upės krantą ir aplankysime vieną garsiausiu Porto vyno rūsių.

8 diena. Portas–Batalchazar–Nazaré–Lisabona. Aplankysime Batalchos vienuolyną, Portugalijos žvejų kaimelį, vyksime į Sinatrą, Portugalijos monarchų rezidenciją, apžiūrėsime karališkuosius rūmus, užsuksim į „Cabo da Roca“, labiausiai į Vakarus nutolusį Europos tašką.

9 diena. Skrydis Lisabona–Vilnius. Kelionės kaina – apie 3990 litų. Į kainą įskaičiuota: skrydis Vilnius–Lisabona–Vilnius; transporto išlaidos, 8 nakvynės viešbučiuose su pusryčiais, draudimas, gido, vadovo paslaugos ir kitos kelionės organizavimo ir vykdymo išlaidos. Papildomos išlaidos: 160 eurų ir 200 litų.

Kelionę organizuoja tremtinių klubas „Saulėgrąža“. Pirminkė Irena Pajarskienė. Tel. (8 37) 435 443; mob. 8 611 23 802.

Kelionės vadovė Teodora Dilkiėnė. Tel./faksas (8 5) 212 7575; mob. 8 686 10 113; teodora.dilkiene@gmail.com.

Gegužės 9 d. (šeštadienį) 12 val. Šiaulių universiteto Baltojoje salėje (Vilniaus g. 88) įvyks knygos „*Sibiro Alma Mater Post Scriptum*“ pristatymas.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Kauno rezistencijos ir tremties muziejus ieško originalių Kauno senųjų kapinių Vytauto pr. nuotraukų. Kreiptis į Kauno rezistencijos ir tremties muziejų, Vytauto pr. 46. Tel. (8 37) 323 179. Iš anksto dėkojame.

Knygų tremties ir rezistencijos tematika galite įsigyt LPKTS būstinės knygynelyje, Kaune, Laisvės al. 39.

Dėmesio!
Kitas „Tremtinio“ numeris išeis gegužės 8 dieną.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Irena Lasinskaitė-Misevičienė
1931–2009

Gimė Rokiškio aps. Karveliškių valsč. savanorio Juozo Lasinsko šeimoje. 1944 m. areštavo tėvą. 1946 m. mirė mama. 1948 m. Irena su broliu Vladu buvo ištremta į Krasnojarsko kr. Kazachsko r. miško darbams. Neišlaikiusi sunkaus darbo ir alkio bandė slapta pasitraukti, bet buvo sugauta ir nuvežta į vaikų koloniją Sušenske. Sulaukusi 18 m. perkelta į moterų lagerį. 1951 m. vėl išvežta į tremtį Udereisko r. Ten sukurė šeimą su bendro likimo draugu. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Aktyviai dalyvavo Sajūdžio veikloje. Buvo TS narė.

Palaidota Rokiškio Kalneliškio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vyrą, vaikus, giminės ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Stefanija Arnašiutė-Auškalnienė
1925–2009

Gimė Tubučių k., Šilalės r., ūkininkų šeimoje. Ištekėjusi už kaimyno Jono Auškalnio, augino du sūnlius. Tikėdamiesi išvengti deportacijos Auškalnai pasitraukė iš gimtuoj namų. 1952 m. suspekti ir ištremti į Krasnojarsko kr. Revučių k. Grįžusi į Lietuvą, apsigyveno apleistame ūkyje. Palaidojusi vyrą ir sūnų Stanislovą gyveno Pajūryje, vėliau Rietave, Plungės r. Ją globojo sūnus.

Palaidota Pajūrio kapinėse.

Užjaučiame sūnų šeimas bei artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Zita Mockutė
1955–2009

Gimė tremtyje – Irkutsko sr. Bodaibor. Vasilevskio k. 1958 m. su tėvais grįžo į Lietuvą. Igijo pedagogės specialybę. Dirbo Panevėžio Juozpo Balčikonio gimnazijoje mokytoja. Jautri, talentinga, savo darbą suvokė kaip pašaukimą. Nuo 1996 m. buvo LPKTS Panevėžio filialo narė.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Panevėžio filialas

Elena Šilanskaitė-Ciūnienė
1929–2009

Gimė Andriūnų k., Daugų valsč., Alytaus aps., ūkininkų šeimoje. Už paramą partizanams 1948 m. kartu su tėvais, trimis seserims ir broliu ištremta į Krasnojarsko krašto Taštyno r. Balachtašo k. Tensusipazino su politiniu kaliniu Juozu Ciūniu ir sukurė šeimą. 1958 m. grįžo į Lietuvą.

Palaidota Perlojos kapinaitėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vyrą, sūnų, giminės ir artimuosius.

LPKTS Varėnos filialas

Vincentas Matusevičius
1926–2009

Gimė Marijampolės aps. Krosnos valsč. Vytautiškių kaime, Lietuvos savanorio aštuančių vaikų šeimoje. Baigė Saltininkų kaimo pradžios mokyklą, toliau mokėsi siuvėjo amato ir tapo geru siuvėju. Daug siūdavo partizanams. Vedė Kalniškės mūšio partizano J. Pockevičiaus seserį Danutę ir apsigyveno pas jos tėvus Romanovo kaime. Iš ten 1948 m. kartu su žmona į jos tėvai buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Užaugino tris dukteris ir sūnus.

Palaidotas Liudvinavo kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukterę ir sūnaus šeimas, seseris ir artimuosius.

Krikšto duktė Jūratė su šeima

SL289

Redaktorė - Jolita Navickienė
Redakcija: Aušra Šuopytė,

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr. LT18 70440600 0425 8365.
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Ofsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3640. Užs. Nr.

Kaina 1,60 Lt